

ՄԱՐԹԱ ՄԵԼԻԶՍԵԹՅԱՆ

ՀՀ ոստիկանության Երևան քաղաքի վարչության
Մալաթիայի բաժնի անչափահասների գործերով և
ընտանիքում բռնության կանխարգելման բաժանմունքի պետ,
ոստիկանության փոխգնդապետ,
Հայ-Ռուսական համալսարանի իրավունքի և
քաղաքականության ինստիտուտի քրեական իրավունքի
և քրեական դատավարության ամբիոնի հայցորդ

ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ ԲՈՆՈՒԹՅԱՆ ԴԵՊՔԵՐԻ ՔՐԵԱԲԱՆԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԿԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ԴՐԱ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄՇԱԿՈՒՄԸ

Հոդվածում քննարկվում են ոստիկանության Երևան քաղաքի վարչության Մալաթիայի բաժնում (այսուհետ՝ Մալաթիայի բաժին) 2019 թվականի հունվարի 1-ից առ 2020 թվականի հուլիսի 1-ն ընկած ժամանակահատվածում ընտանիքում արձանագրված բռնությունների դետերմինանտները:

Հեղինակի կողմից ներկայացվում են «Ընտանիքում բռնության կանխարգելման, ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության և ընտանիքում համերաշխության վերականգնման մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված լիազորությունների իրականացման ընթացքում առաջ եկած խնդիրները և դրանց վերլուծության հիման վրա համապատասխան օրենսդրական առաջարկությունների մշակումը:

Հիմնաբառեր- ընտանիք, բռնություն, կանխարգելում, պատճառ, պայման, պաշտպանական միջոց, կանխարգելիչ հաշվառում:

Հանցավորության կանխարգելման արդյունավետությունը կախված է հանցավորության պատճառների և պայմանների արդյունավետ ուսումնասիրությունից: Դետերմինացիայի բոլոր տեսակներից առավել կարևոր է պատճառների և պայմանների կատեգորիան: Հանցավորության պատճառներն ու պայմանները սոցիալ-բացասական երևույթների համակարգ է, որը դետերմինացնում է հանցավորությունը՝ որպես իր հետևանք:

Պատճառները բացասական սոցիալական երևույթներն են՝ պայմանավորված հասարակության գործունեության օրինաչափություններով: Դրանք առաջացնում են հանցավորությունը՝ որպես իրենց հետևանք: Պայմանները ռեալ իրականության այն երևույթներն են, որոնք ինքնըստինքյան հանցագործություն չեն ծնում, բայց կարող են նպաստել, որ անձի կողմից հանցագործություն կատարելու ցանկություն առաջանա:

Սույն հոդվածի շրջանակներում ուսումնասիրության են ենթակա 2019 թվականի հունվարի 1-ից առ 2020 թվականի հուլիսի 1-ը ընկած ժամանակահատվածում ոստիկանության Մալաթիայի բաժնի կողմից սպասարկվող վարչական տարածքում գրանցված ընտանիքում բռնության դեպքերի դետերմինանտները:

Այսպես՝ նշված ժամանակահատվածում ըն-

տանիքում բռնության դեպքերի աճ է գրանցվել, մասնավորապես՝ 2019 թվականի 9 ամիսների ընթացքում ոստիկանության Մալաթիայի բաժնում արձանագրվել է ընտանիքում բռնության 41 դեպք, 2020 թվականի առաջին կիսամյակում արձանագրված ընտանիքում բռնության դեպքերի թիվը 51-ն է:

Պետք է նշել, որ արձանագրված մի շարք դեպքերում հանցագործությունների ուսումնասիրմանը ակնհայտ է ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց դեմոստրացիոն, իհարկե, խոսքը մեծապես վերաբերում է ամուսինների միջև բռնության դեպքերին, ընդ որում՝ խոսքը միայն ֆիզիկական բռնության մասին չէ: «Ընտանիքում բռնության կանխարգելման, ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության և ընտանիքում համերաշխության վերականգնման մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ ընտանիքում բռնության տեսակները հինգն են՝ ֆիզիկական, սեռական, հոգեբանական, տնտեսական, անտեսում:

Դեմոստրացիոն հասարակությունում ընդունված իրավական, բարոյական նորմերից ու կանոններից շեղված վարքագիծն է՝ պայմանավորված ինչպես անձի անձնային հատկանիշներով, այնպես էլ նրա դաստիարակության և զարգացման գործընթացում սոցիալական, ընտանեկան, կրթա-

կան գործունեություն, ընկերական, շփման, զբաղվածության ոլորտով:

Մեր կողմից իրականացված ուսումնասիրությունների արդյունքում հանգել ենք այն եզրահանգմանը, որ ընտանիքում բռնության դեպքերը, ըստ դրանց պատճառների և նպաստող պայմանների, պայմանականորեն կարելի է բաժանել չորս խմբի՝

- Առաջին խմբի հանցագործությունների պատճառը կրում է սոցիալ-տնտեսական բնույթ: Պետք է նկատի ունենալ, որ բռնարարների հանցավոր վարքագիծը հիմնականում պոլիմոտիվացված է, այսինքն՝ միաժամանակ կարող են առկա լինել նյութական ծանր իրավիճակի, գործազրկության, նաև ինքնահաստատման կամ այլ շարժառիթները:

- Երկրորդ խմբի հանցագործությունների պատճառը ամուսնալուծության փուլում գտնվող ամուսինների տարաձայնություններն են՝ կապված դատարանների գերձանրաբեռնվածության արդյունքում տարիներով ձգվող դատաքննության հետ, ինպես նաև այդ ընթացքում՝ երեխաների խնամքի և համատեղ ամուսնական կյանքում ձեռքբերված գույքի բաժանման չլուծված հարցերի հետ:

- Երրորդ խմբի հանցագործությունների պատճառը՝ ամուսնական սեռական կյանքում հոգեբանական և ֆիզիոլոգիական բարդություններն են:

- Չորրորդ խմբի հանցագործությունների պատճառը՝ ամուսիններից մեկի հոգեկան խանգարումներն են՝ ալկոհոլաճնդությունն ու թմրամոլությունը:

Ընտանիքում բռնության արձանագրված դեպքերի վերլուծությունից ակնհայտ է, որ վերջին ժամանակաշրջանում մեր հասարակությունում նկատվում է ընտանիքի անդամների միջև բռնի, ագրեսիվ մոտիվացիայով վարքագծի տարածում, ինչը, մեր կարծիքով, պայմանավորված է նաև աշխարհում և Հայաստանի Հանրապետությունում նոր կորոնավիրուսային հիվանդության տարածման դեպքերով և այդ վարակն Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության գլխավոր տնօրենի՝ 2020 թվականի մարտի 13-ի հայտարարությամբ որպես պանդեմիա որակելու հանգամանքով, որն էլ հիմք է հանդիսացել ՀՀ կառավարության 16.03.2020թ-ի թիվ 298-Ն որոշմամբ Հայաստանի Հանրապետությունում արտակարգ դրություն հայտարարելու համար: Վերջին փաստարկի վկայությունն են նաև ոստիկանության Մալաթիայի բաժնի կողմից սպասարկվող վարչական տարածքում 2019 թվականի 6 ամիսների և 2020 թվականի նույն ժամանակահատվածում ընտանիքում բռնու-

թյան դեպքերի վիճակագրությունը: Այն, որ բռնությունը ընտանիքում առավել տարածում է ստանում, ակնառու է, առաջին հերթին, ընտանիքի անդամների կողմից կատարվող անձի կյանքի և առողջության դեմ հանցագործությունների համամասնությունների համեմատության արդյունքում:

Բացի այդ, կատարված ուսումնասիրմամբ ակնհայտ է, որ մի շարք դեպքերում, ենթադրաբար ընտանիքում, բռնության ենթարկված անձինք ոստիկանությունում իրենց նկատմամբ ընտանիքի մյուս անդամի կողմից ծանր հանցագործություն կատարելու մասին հաղորդում են տալիս, սակայն նյութերի նախապատրաստման ընթացքում պարզվում է, որ հաղորդմամբ ներկայացվել են տեղեկություններ հանցագործության կատարման մասին, գիտակցելով, որ իր տրամադրած տեղեկատվությունը կեղծ է:

Այսպես, Վ.Շ.-ն ոստիկանության Մալաթիայի բաժնում հաղորդում էր սովել իր նկատմամբ ամուսնու՝ Մ.Մ-ի, կողմից ծանր հանցագործության կատարման մասին, այն է՝ իր կամքին հակառակ սեռական հարաբերություն է ունեցել իր հետ, որի համար քրեական պատասխանատվություն է նախատեսված ՀՀ քրեական օրենսգրքի 138-րդ հոդվածով: Նախապատրաստված նյութերով հարուցված քրեական գործը ուղարկվել էր վարչական շրջանի քննչական բաժին՝ նախաքննություն կատարելու համար: Նախաքննությամբ պարզվել էր, որ Վ.Շ.-ն կեղծ տեղեկատվություն էր տրամադրել իրավապահ մարմիններին, ՀՀ քրեական օրենսգրքի 138-րդ հոդվածի 1-ին մասի հատկանիշներով հարուցված քրեական գործը ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 35-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով կարճվել էր՝ հանցադեպի բացակայության պատճառաբանությամբ, միաժամանակ քրեական հետապնդում էր իրականացվել Վ.Շ.-ի նկատմամբ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 333-րդ հոդվածի հատկանիշներով:

Կասկածից վեր է, որ սուտ մատնությունը ունի հանրային վտանգավորության բարձր աստիճան: Ավելին, նման արարքները ոտնձգություն են իրավապահ մարմինների նորմալ գործունեության, մարդկանց իրավունքների և օրինական շահերի դեմ, ինչով էլ պայմանավորվել է սուտ մատնության քրեականացումը:

Նախագգուշացումը կիրառվում է այն դեպքերում, երբ ընտանիքում բռնության դեպքը ոստիկանությունը հայտնաբերել է առաջին անգամ, կատարված արարքը հանցակազմի հատկանիշներ առերևույթ չի պարունակում, և անհետաձգելի միջամտության հիմքերն առկա չեն: Նախագգուշա-

www.ardaradutyjournal.com

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

ցում կիրառելու մասին որոշումը ներառում է բռնության շարունակման կամ կրկնման դեպքում օրենքով նախատեսված պատասխանատվության միջոցների մասին իրազեկում:

Նախազգուշացումը կիրառվում է դեպքի մասին տեղեկանալուց հետո հնարավորին չափ սեղմ ժամկետում⁴:

Կիրառված պաշտպանական միջոցի հիման վրա ոստիկանության մասնագիտացված ստորաբաժանման ծառայողը մեկ աշխատանքային օրվա ընթացքում հարցում է կատարում՝ ընտանիքում բռնություն գործադրած անձի հաշվառված լինելու հանգամանքը պարզելու նպատակով, և հարցման պատասխանը ստանալուց երկու աշխատանքային օրվա ընթացքում կազմում կանխարգելիչ հաշվառման քարտ⁵:

Քննարկվող դեպքի շրջանակներում ոստիկանության մասնագիտացված ստորաբաժանման ծառայողները, «Ընտանիքում բռնության կանխարգելման, ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության և ընտանիքում համերաշխության վերականգնման մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված լիազորությունները իրացնելով, անհապաղ նույն օրենքի 6-րդ հոդվածով նախատեսված պաշտպանական միջոց՝ նախազգուշացում էին կիրառել ենթադրաբար ընտանիքում սեռական բռնություն գործադրած անձ՝ Մ.Մ.-ի նկատմամբ, որից հետո վերջինիս նկատմամբ ընտանիքում բռնության կանխարգելման և բռնության ենթարկված անձի պաշտպանության նպատակով՝ կանխարգելիչ հաշվառման քարտ կազմել՝ համապատասխան կանխարգելիչ աշխատանքներ իրականացնելու համար:

Ցավով պետք է արձանագրել, որ, գործնականում, մյուս դեպքերը սակավաթիվ չեն:

Սույն օրինակի և մի շարք այլ դեպքերի ուսումնասիրմամբ, ակնհայտ է, որ անհրաժեշտ է «Ընտանիքում բռնության կանխարգելման, ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության և ընտանիքում համերաշխության վերականգնման մասին» ՀՀ օրենքում կատարել համապատասխան փոփոխություններ և լրացումներ: Տվյալ դեպքում խոսքը մեծապես վերաբերում է «Ընտանիքում բռնության կանխարգելման, ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության և ընտանիքում համերաշխության վերականգնման մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածով նախատեսված՝ պաշտպանական միջոցի կիրառման հիման վրա կանխարգելիչ հաշվառում իրականացնելուն: Կարծում ենք, ենթադրաբար բռնություն գործադրած անձի իրավունքների և օրինական շա-

հերի պաշտպանության նկատառումներից ելնելով, անհրաժեշտ է «Ընտանիքում բռնության կանխարգելման, ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության և ընտանիքում համերաշխության վերականգնման մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդվածի 1-ին մասը շարադրել հետևյալ կերպ. «Ընտանիքում բռնություն գործադրած անձը, որի նկատմամբ կայացվել է անհետաձգելի միջամտության կամ պաշտպանական որոշում, ինչպես նաև ընտանիքում բռնության հետ կապված հանցանքի համար դատվածություն ունեցող չափահաս անձը ոստիկանության կողմից վերցվում են կանխարգելիչ հաշվառման: Նախազգուշացման որոշման հիման վրա կանխարգելիչ հաշվառման է վերցվում այն անձը, ով նախազգուշացման որոշում կայացնելուց հետո մեկ տարվա ընթացքում կատարել է բռնի արարք միևնույն անձի նկատմամբ»:

Բացի վերոհիշյալ ներկայացրած օրինակից, կանխարգելիչ հաշվառման շրջանակներում իրականացված աշխատանքների արդյունքները վկայում են այն մասին, որ ընտանիքում բռնության դեպքը առաջին անգամ հայտնաբերելու դեպքում, եթե կատարված արարքը հանցակազմի հատկանիշներ առերևույթ չի պարունակում, և անհետաձգելի միջամտության հիմքերն առկա չեն՝ մի շարք դեպքերում ոստիկանության կողմից կանխարգելիչ հաշվառումը չի ծառայում իր նպատակին, ավելին՝ նպաստում է ընտանիքում բռնության կրկնմանն ու շարունակությանը: Իհարկե, մեր դիրքորոշումը արդարացի է՝ ոչ բոլոր դեպքերի կիրառմամբ:

Որպես այլընտրանքային լուծում առաջարկվում է նաև նախազգուշացում կիրառելուց հետո կանխարգելիչ հաշվառումը իրականացնել ոստիկանությունում ընտանիքում բռնության դեպքի կապակցությամբ նախապատրաստված նյութերով կայացված որոշման հիման վրա: Մասնավորապես՝ ՀՀ ոստիկանության Մալաթիայի բաժնում 2020 թվականի առաջին կիսամյակում արձանագրված 51 դեպքերով նախապատրաստված նյութերով հարուցվել է թվով 19 քրեական գործ, համապատասխանաբար՝ նախապատրաստված թվով 32 նյութերով որոշում է կայացվել քրեական գործի հարուցումը մերժելու մասին:

Ելնելով վերոգրյալից՝ առաջարկվում է «Ընտանիքում բռնության կանխարգելման, ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության և ընտանիքում համերաշխության վերականգնման մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածով նախատեսված պաշտպանական միջոցի կիրառման հիման վրա կանխարգելիչ հաշվառում իրականացնել միայն այն դեպքերում, երբ ոստիկանությունում

www.aradaradutyjournal.com

ընտանիքում բռնության դեպքով նախապատ-
րաստված նյութերով հարուցվել է քրեական գործ:
Համապատասխանաբար, անհրաժեշտ է համա-
պատասխան փոփոխություններ կատարել նաև ՀՀ
նստիկանության պետի 17.07.2019թ-ի թիվ 15-Լ
հրամանում:

Չնայած այն հանգամանքին, որ ընտանիքում
բռնության դեպքերի դինամիկան նվազման միտում
չունի, առաջարկվող օրենսդրական լուծումները
կնպաստեն պրակտիկայում առաջացած մի շարք
ընթացակարգային խնդիրների կարգավորմանը:

¹ Лафицкая Н. В., Отклоняющееся поведение как следствие влияния родительской семьи// Современные проблемы науки и образования. – 2013. – N 3.

² Հեղինակի աշխատանքային պրակտիկայի ուսումնասիրության արդյունքները:

³ Հեղինակի աշխատանքային պրակտիկայից:

⁴ «Ընտանիքում բռնության կանխարգելման, ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության և ընտանիքում համերաշխության վերականգնման մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածի 1-ին մաս:

⁵ ՀՀ նստիկանության պետի 17.07.2019թ. թիվ 15-Լ հրամանով ՀՀ նստիկանության տարածքային ստորաբաժանումների ԱԳ և ԸԲԿ բաժանմունքներում ընտանիքում բռնություն գործադրած անձանց կանխարգելիչ հաշվառման վերցնելու մասին կարգի 19-րդ կետ /աղբյուրը՝ <https://www.police.am/resources/police/uploads/files/protocols/1ea73f6757b9b265cb697839f0c9a84b.pdf/>, ՀՀ նստիկանության պետի 09.03.2020թ-ի թիվ 15-Լ հրամանի 3-րդ կետ /աղբյուրը՝ www.police.am/resources/police/uploads/files/protocols/5a89cf1c5efba03b0bc6c916bb35d180.pdf

Մարտա Մելիքսեյան

Начальник отдела по делам несовершеннолетних
и по предупреждению насилия в семье отделения
ереванского административного района Малатия
Ереванского городского управления полиции РА,
подполковник полиции,

соискатель кафедры уголовного права и уголовного процесса
института политики и права Российско-Армянского университета

РЕЗЮМЕ

Частичный криминологический анализ случаев насилия в семье и разработка рекомендаций на его основе

В статье рассматриваются детерминанты семейного насилия, зарегистрированные в отделении полиции Малатия с 1 января 2019 года по 1 июля 2020 года. Автором представлена разработка соответствующих законодательных предложений на основе анализа проблем, возникающих при реализации полномочий, установленный по закону Республики Армения “О предупреждении семейного насилия, защите лиц, подвергшихся семейному насилию и восстановлении согласия в семье”.

Ключевые слова: семья, насилие, предупреждение, причины, условия, учет.

Marta Meliksetyan

Head of Prevention of Domestic Violence Department in the
Malatia Division of RA Police Yerevan City Department,
Lieutenant Colonel of the Police

Applicant for the Department of Criminal Law and Criminal Procedure
Institute of Politics and Law, Russian-Armenian University

SUMMARY

Partial criminological analysis of cases of domestic violence and development of recommendations based on it

The article examines the determinants of domestic violence registered at the Malatya Police Division from January 1, 2019 to July 1, 2020. The author presented the development of relevant legislative proposals based on the analysis of problems arising in the exercise of powers established by the law of the Republic of Armenia “On the prevention of domestic violence, the protection of persons subjected to domestic violence, and the restoration of harmony in the family. “On the Prevention of Domestic Violence, Protection of Persons Suffered by Domestic Violence and Restoring Consent in the Family” RA Law.

Key words: family, violence, prevention, reasons, conditions, registration.

Բնագիրը ներկայացվել է 17.09.2020թ.

Ընդունվել է տպագրության 22.09.2020թ.

Հոդվածը երաշխավորել է տպագրության (գրախոսել է)
իրավաբանական գիտությունների պրոֆեսոր, վաստակավոր
իրավաբան Ս. Ավետիսյանը